

מלחמת חרבות ברזל

תמונת מצב

*21.11.2023 | זקור על נשים, נערות וילדות במלחמה

* הסקירה מציעה תמונת מצב עדכנית¹ כפי שהיא מצטיירת מן המידע המצוי בידנו.

האתגר

פעילות פילנתרופית הנוגעת לתחום של מגדר ונשים, מצויה בשיח בארץ ובעולם מזה זמן רב, אך הנתונים מראים כי היקף הנתינה לארגונים הפועלים למען נשים ולארגונים פמיניסטיים הוא צנוע ביותר. כך שממילא, גם בשגרה, נדרשות פעולות להעלאת המודעות וגיוס התמיכה בנשים ובצרכיהן. הדברים מתעצמים ביתר שאת – בעת מלחמה. האתגר, לעת עתה, הוא לזהות, להבחין ולתת מענה לממדים המגדריים בתוך המשבר. כל זאת נוכח חשש לפגיעה בהישגים משמעותיים שהושגו ברבות השנים לקידום זכויות נשים, על רקע מאבקים המאופיינים ב"ריצה למרחקים ארוכים".

רקע | אי שוויון מגדרי מערכת

אי שוויון מגדרי מערכתי המתבטא בהדרה של נשים מצמתי קבלת ההחלטות עומד ביסוד עומק הפגיעה בנשים במשבר המלחמה. כך, קולן של נשים לא נשמע – לא כחיילות בעת שהתריעו על התעצמות חמאס מעבר לגדר ועל מה שנראה כהכנות לפעולה, ולא כעת – סביב שולחנות קבלת ההחלטות בהתמודדות עם החירום בטווח המיידי ובטווח הרחוק יותר.

האימפקט של המלחמה על נשים

➔ **הממשלה חסרה במידה רבה את נקודת המבט המגדרית** – גם בשגרה קיימת בעיה של "עיוורון למגדר" מצד הרשויות, וממילא השירותים החברתיים מצויים בחסר. אי לכך ארגוני הנשים הפועלים בחברה האזרחית בישראל נטלו על עצמם את המשימות המורכבות של מתן המענים לצרכי נשים – מענים הומניטריים, טיפוליים (בריאות הנפש), משפטיים, הסברתיים ובינ"ל.

כמו בעת שגרה (ובמיוחד בעת הזו בישראל) גם במלחמה – ביסוד הדברים מצויה הקריאה המרכזית לפנות מקום בשולחנות של מקבלי ההחלטות – לנשים.

➔ **טראומה משנית לנשים כמטפלות עיקריות** – בילדים, בקשישים, בבני המשפחה הגרעינית והנרחבת, בקהילה, בנפגעים הישירים מהטבח – במסגרת המקצועות הטיפוליים, במערכת החינוך ופעמים רבות גם בבית, על רקע צווי מילואים. מעגלי פגיעה אלו עשויים לייצר טראומה משנית. לכן חשוב להקנות הכשרה לצוותים רפואיים – בקופ"ח, בקהילה ובבתי החולים – לשים לב, לדעת לזהות סימני טראומה משנית ולספק מענים מתאימים.

1. תמונת מצב זו מבוססת על דברים שהוצגו במפגש שהובל עליידי רשת JFN ביום 21.11.2023. במפגש השתתפו:

- **איילת רזין בת אור** – לשעבר מנכ"לית הרשות לקידום מעמד האישה
- **ד"ר יעל חסון** – מנהלת תחום מגדר, מכון אדווה
- **ד"ר רונית עמית** – מייסדת ומנהלת המחלקה החברתית במכון אדווה – מחקר ופיתוח
- **קלילה לנקסטר** – נציגה בישראל, NCJW

◀ **אלימות במשפחה** – אירועי חירום בעבר מלמדים על נטייה לעלייה בהיקף אירועי האלימות בתוך המשפחה בעת החירום ולאחריה – כאשר נשים הן הראשונות להיפגע מהם. המגורים של משפחות שלמות בחדר יחיד במלון או בחללים ארעיים אחרים לאורך זמן רב יכולים להוות מכפלת סיכון של ממש. יש להגדיל מענים – מקלטים לנשים וילדים, דירות מעבר ופטרונות דיור אחרים, ובכלל להעלות מודעות בקרב מטפלים בקהילה לתשומת לב לסימנים המעידים על פגיעה בתוך המשפחה.

◀ טראומה ופוסט טראומה בשל אלימות מינית

◀ סיפורי ותמונות האימה והזוועות מיום 7.10.2023, בפרט בהקשר של אלימות מינית, עשויים להוות טריגר המעורר טראומה ופוסט טראומה בקרב נשים בכלל ואצל נשים נפגעות אלימות מינית בפרט. נדרשת העלאת מודעות בקרב המטפלים בקהילה.

◀ ארגונים שונים פועלים לאיסוף מידע ותיעוד הפשעים מיום 7.10.2023 בכלל וכנגד נשים בפרט, לצורך הנכחה וקיום קמפיין הסברה ופעולה במישור הביני"ל בקרב ארגוני נשים ביני"ל וארגוני זכויות אדם באשר לפשעי המלחמה שנגעו לאלימות מינית.

◀ **הרחבת ההיתרים להחזקת נשק בקרב הציבור** – איום ישיר על נשים נוכח נתוני עבר אודות רצח של נשים באמצעות נשק ברישיון (וגם שלא ברישיון).

◀ **תחום תעסוקה** – נשים מצויות בפגיעות גם בימי שגרה (דוגמת משרות חלקיות, הדרה, שכר נמוך ועוד). סגירת מערכת החינוך השפיעה באופן ישיר על עבודת נשים שהן מטפלות עיקריות בילדים, כמו גם גיוס למילואים (בני הזוג או הנשים עצמן); גורמים מקצועיים מבהירים כי המשק נקלע למשבר שעשוי להמשך זמן רב, והנתונים כבר מצביעים על הפגיעה בנשים – 60% מדורשי העבודה החדשים הן נשים. הפגיעה היא גם בקרב נשים עצמאיות ובעלות עסקים קטנים וזעירים (המשמשים מקור פרנסה שכיח לנשים).

◀ **נשים מקבוצות מוחלשות** – קבוצות מוחלשות בשגרה מוחלשות יותר בחירום. כך לעניין נשים ערביות ובדואיות, נשים חרדיות, נשים בעוני, מהגרות, מבקשות מקלט, נשים בזנות ועוד. נשים אלו זקוקות לסיוע והמשכיות בתוכניות בהן הן לוקחות חלק בתקופת השגרה, בתוספת התייחסות לפגיעות שעשויה לנבוע ממצב החירום.

תפקידי הפילנתרופיה

◀ **קריאה להענקת מענקי חירום לנשים בזמן מלחמה** – בהובלת קרן משפחת צבי ועפרה מיתר, קרן משפחת שעשוע, NCJW, קרן ברוך ורות רפפורט וקרן שוסטרמן – המדגישה את הממדים המגדריים של המשבר, החל מהדרתן של נשים משולחנות מקבלי ההחלטות, דרך הפגיעות לאלימות ואלימות מינית, הפגיעות בשוק התעסוקה ועוד, וקוראת לקמפיינים וליוזמות השונות להפנות משאבים ייעודיים למתן מענה לצרכים הייחודיים של נשים ולפעול באופן אסטרטגי לשיפור מערכת במצבן של נשים בעת המלחמה ולאחריה.

◀ בשים לב להדרתן של נשים משולחנות וצמתי קבלת ההחלטות, ומקומה הנמוך של ישראל בהשוואה למדינות OECD בנוגע למעמדן של נשים, לפילנתרופיה תפקיד מפתח בתמיכה ופיתוח מנהיגות נשים מכלל המגזרים, מרמת המעורבות האזרחית ועד רמת השירות הציבורי והייצוג הפוליטי.

◀ נתינה ב"עדשה מגדרית" – לשיפור מצבן של נשים ושמיעתן קולן, בעת מלחמה ובכלל, דורשת התמדה וסקייל; נתינה ב"עדשה מגדרית" מצריכה מדיניות נתינה מבוססת נתונים ומעקב שוטף אחר ההשפעות של התוכניות על נשים וצרכי נשים.

◀ שיתופי פעולה פילנתרופיים וזמינות של נתונים עדכניים, מגדילים את הסיכוי לגייס תמיכה של ארגונים ביני"ל.

◀ **NCJW** – פועלת באסטרטגיות "בניית שדה" המחזקות את התיאום ושיתוף הפעולה בין ארגוני הנשים בישראל. קרן החירום של NCJW מתמקדת בתחום צדק מגדרי ושוויון, ומשמשת בפועל משאב חשוב בבניית שדה וחיזוק האקוסיסטם.

◀ תשומת לב לארגונים קטנים, לארגוני Grassroots והתארגנויות אזרחיות, שגם אם אינם ברי-קיימא (sustainable) הם קרובים לשטח ועשויים להיות בעלי יכולת של קשב ומתן מענים לצרכים ברמה המקומית והמיידי, שאחרת נעלמים מן העין.